
Jubileji

Dušan Nečak - šestdesetletnik

Kolega in prijatelj prof. dr. Dušan Nečak je ob svojem življenjskem jubileju najstarejši univerzitetni učitelj na Oddelku za zgodovino. Toda to je tudi edini častni položaj, ki mu ga je prinesel čas, vsi drugi visoki nazivi, funkcije in priznanja pa so rezultat njegove občudovanja vredne delovne zagnanosti ter predanosti pedagoškemu in znanstvenemu poslanstvu, s katerima se je povzpел v vrh slovenskega zgodovinskega pisarstva novejših dob in med najbolj ugledne, tudi v tujini visoko cenjene profesorje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Dušan Nečak, rojen 21. januarja 1948 v Ljubljani, se je po diplomu iz zgodovine in umetnostne zgodovine leta 1971 zaposlil kot novinar zunanjepolitične redakcije Dela, že naslednje leto pa je postal raziskovalec na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani. V času osemletne zaposlitve na njem se je ukvarjal z narodnomanjšinsko problematiko, zlasti z zgodovino koroških Slovencev. Iz teme *Volitve na Koroškem po drugi svetovni vojni* je leta 1978 tudi doktoriral. Leta 1980 je bil izvoljen v naziv docenta in začelo se je njegovo pedagoško delo na Oddelku za zgodovino. Bil je prvi predavatelj za področje slovenske, jugoslovanske in obče zgodovine po drugi svetovni vojni. Kot redni profesor za sodobno zgodovino, v ta naziv je bil izvoljen leta 1989, predava občo zgodovino od prve svetovne vojne do sedanjega časa. Ob visokih študentskih ocenah njegovih predavanj in seminarjev pa je treba posebej poudariti izjemno tehtno delo prof. Nečaka pri magistrskem in doktorskem študiju. Njegovo obsežnost ilustrira že podatek, da je bil mentor 16 doktorjem iz sodobne zgodovine, pri večini doktorskih disertacij iz tega časa pa je sodeloval pri zagovorih.

Njegovo pedagoško delo pa ni bilo omejeno le na ljubljansko Filozofsko fakulteto, temveč je kot uveljavljen profesor dobil vabila tudi za predavanja na avstrijskih in nemških univerzah. Tako je bil po dvakrat akademski semester gostujoči profesor na univerzah na Dunaju in v Celovcu, hkrati s svojim raziskovalnim delom v Nemčiji pa je predaval o pomembnih problemih iz sodobne domače in obče zgodovine tudi na Univerzi v Kölnu, trikrat pa je imel predavateljski kurz tudi na Vzhodnem inštitutu Freie Universität Berlin pri pomembnem raziskovalcu zgodovine jugovzhodne Evrope, prof. Holmu Sundhausnu.

Prof. Nečak je na Filozofski fakulteti in Univerzi v Ljubljani opravljal številne pomembne funkcije. Na FF so bila uspešna njegova prizadevanja za reševanje pedagoške in znanstvene problematike, ko je bil v letih 1985-1989 njen prodekan in dekan, šest let je vodil fakultetni Znanstveni inštitut, dve mandatni obdobji pa

je bil tudi predstojnik Oddelka za zgodovino. Sedem let je bil podpredsednik univerzitetne habilitacijske komisije in eno mandatno obdobje član univerzitetnega Upravnega odbora. Leta 2008 pa je bil izvoljen za člana najvišjega organa Univerze v Celovcu, njenega univerzitetnega sveta.

Prof. Nečak je svoje pedagoško delo uspešno opravljal tudi zato, ker se je zavedal, da mora v čim večji meri temeljiti tudi na lastnih raziskavah. V bibliografiji COBISS obsega njegov opus že zavidljivih skoraj 700 enot, med njimi 20 znanstvenih monografij in samostojnih strokovnih publikacij ter več kot 200 znanstvenih člankov v domačih in tujih revijah in zbornikih ter monografskih delih, v kar osmih jezikih. K temu naj dodamo, da sodi prof. Nečak med tiste slovenske zgodovinarje, ki so veliko raziskovali tudi v tujih arhivih in bibliotekah. Nemška akademska ustanova DAAD, ki gmotno podpira projekte uveljavljenih tujih znanstvenikov, mu je kar petkrat podelila štipendijo za raziskovalno delo v nemških ustanovah, dunajska fundacija Konstantina Jirečka pa je dvakrat podprla njegove raziskave v Avstriji. To mu je omogočilo tematsko širitev raziskav zlasti na takšna pomembna področja obče zgodovine, ki so povezana tudi s slovensko in jugoslovansko zgodovino novejših dobe.

Jubilant je svoje raziskovalno delo začel v seminarju prof. dr. Metoda Mikuža z diplomsko nalogo *Pisarna za zasedeno ozemlje*, ki jo je leta 1972 objavil v Kroniki. Iz problematike primorskih Slovencev in tržaškega vprašanja je nato objavil še nekaj prispevkov, toda znatno obširnejši in pomembnejši problemski sklop tvorijo Nečakova dela o zgodovini koroških Slovencev. Med njimi naj navedemo le dve monografiji, *Volitve na Koroškem po drugi svetovni vojni* (1982), ki je bila nagrajena s Kajuhovo nagrado, in *Koroški Slovenci v drugi avstrijski republiki (1945-1976): osnutek za politično zgodovino* (1985), za katero je z nagrado vstaje slovenskega naroda prav tako dobil visoko priznanje. S področja narodnostne oziroma narodnomanjšinske problematike je obdelal tudi več pomembnih teoretičnih vprašanj.

Posebej pa naj s tega področja poudarimo pomen mednarodnih projektov, ki jih je vodil prof. Nečak in so pomembna za uveljavitev slovenskega zgodovinopisja tudi v tujini. V okviru širokega projekta *Grenzloses Österreich* ga je avstrijsko ministrstvo za znanost kot edinega slovenskega raziskovalca s področja humanistike izbralo za nosilca projekta Avstrija, Jugoslavija, Slovenija: slovenska narodna zavest v času, ki ga je sklenil leta 1996 kot urednik in soavtor z izdajo zbornika. Naslednje leto pa je prof. Nečak prav tako z izdajo zbornika sklenil še slovensko-nemški projekt *"Nemci" na Slovenskem 1941-1955*, v okviru katerega je obdelal njihovo povojno usodo v luči nemških in avstrijskih dokumentov. Zbornik razprav uglednih raziskovalcev je bil zaradi aktualnosti že v kratkem razprodan in leta 2002 z dodatkom ponatisnjen. Tudi vodenje tretjega projekta *Meje v jugovzhodni Evropi, Kultura in politika od XVIII. do XXI. stoletja* je leta 2004 kot urednik in soavtor končal z izdajo zbornika.

Za mednarodno uveljavitev jubilaranta in slovenskega zgodovinopisja pa je bila pomembna razširitev navedene problematike na širši sklop nemške in avstrijske novejših zgodovine, posebej z vidika odnosov avstrijske in nemške države do Jugoslavije in Slovenije. Zato je intenzivno preučeval zlasti diplomatsko arhivsko gradivo, ki ga dotlej slovenski zgodovinarji niso v večji meri uporabili. Iz te problematike je veliko odmevnost doma in v tujini doživelo že prvo delo iz leta 1995 *Avstrijska legija II* o usodi nacističnih beguncev v Sloveniji in na Hrvaškem po

neuspelem puču leta 1934 v Avstriji. Že naslednje leto jo je izdala tudi ugledna nemško-avstrijska založba Böhlau v seriji *Zeitgeschichtliche Bibliothek*. Za to delo je zaslužen prejel najvišjo državno nagrado za vrhunske dosežke v znanosti, žal zaradi nekorektnosti nekaterih kolegov tudi z grenkobo in prizadetostjo. Tudi knjiga *Hallsteinova doktrina in Jugoslavija: Tito med Zvezno republiko Nemčijo in Nemško demokratično republiko* (2002), ki obravnava pomembno temo iz diplomatske zgodovine, je leta 2004 izšla še v Zagrebu. Prof. Nečak pa je že preučil tudi diplomatske arhive za načrtovano monografijo o vzhodni politiki Willyja Brandta in Jugoslaviji. Iz problematike avstrijsko-jugoslovanskih (slovenskih) odnosov je objavil še več razprav. Iz obče zgodovine pa naj omenimo še njegov oris korejske vojne v letih 1950-1953/54 v knjigi *Obisk preteklosti* (1992) in izdajo zgodovinskih virov z naslovom *Hladna vojna* (1999).

Obsežen Nečakov raziskovalni problemski sklop pa je povezan z njegovimi pionirskimi predavanji o domači in obči zgodovini po drugi svetovni vojni po zaposlitvi na Filozofski fakulteti leta 1980. Ukvarjal se je tako z metodološkimi vprašanji povojne zgodovine, kot tudi pomembnimi problemi tega časa. O problematiki zgodovinopisja obdobja po letu 1945, o historičnih elementih za razumevanje nastanka in razpada Jugoslavije ter drugih povojnih temah je objavil več razprav tudi v tujini, največ v pomembni zgodovinski reviji *Österreichische Osthefte*. Prof. Nečak je bil tudi pobudnik interdisciplinarnega zgodovinsko-pravnega projekta o Dachauskih procesih. Ta je bil sklenjen leta 1990 z izdajo zbornika, ki vsebuje raziskovalno poročilo in dokumente ter obsega več kot tisoč strani. Osvetlitev te občutljive problematike, kot tudi povojne usode "Nemcev" na Slovenskem, pa kaže še eno značilnost Nečakovega raziskovalnega dela, da se je pogumno lotil tudi t. i. tabu tem.

Prof. Nečak pa je kot soavtor z Božom Repetom sodeloval tudi pri pisanju učbenikov (leta 2003 Oris sodobne obče in slovenske zgodovine za študente 4. letnika zgodovine, učbenik za osnovno šolo Naše stoletje, soavtorica tudi Nuša Kirn, ki je doživel že 11 ponatisov) in poljudnostrokovni del (leta 2005 Prelom 1914-1918, Svet in Slovenci v 1. svetovni vojni, leta 2006 pa je v Celovcu izšlo delo Slovenien).

Dušan Nečak izstopa med slovenskimi zgodovinarji tudi po številnih odmevnih nastopih z referati na kongresih in simpozijih doma in v tujini, v osmih evropskih državah, ZDA in Severni Koreji, ter na radiu in televiziji na Dunaju, v Celovcu, Berlinu, Kölnu in Bernu, s čimer je rezultate svojih raziskav posredoval tako strokovni kot širši javnosti. Dragocena so tudi Nečakova organizacijska prizadevanja, med katerimi naj omenimo njegovo pomembno vlogo pri nastanku Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju in v delu avstrijsko-slovenske zgodovinske komisije, ki jo je nekaj časa tudi vodil. Bogato je njegovo uredniško delo, tudi v tujini, Oddelek za zgodovino pa je mu je hvaležen za pobudo za znanstveno zbirko *Historia*, v kateri jih je od dvanajst knjig polovico tudi uredil, v večini pa je bil njihov soavtor.

Ob vsem tem izjemnem pedagoškem, znanstvenem in organizacijskem delu pa moramo omeniti tudi njegovo humanitarno dejavnost. Bil je predsednik Društva vodnikov reševalnih psov Slovenije in je že več kot desetletje podpredsednik svetovne organizacije za to področje. Za sodelovanje v popotresni reševalni akciji v Turčiji je dobil priznanje njene vlade, je pa tudi dobitnik slovenskih plaket civilne zaščite.

Ta dejavnost in dejstvo, da kot vodja katedre za sodobno zgodovino ne skrbi le za strokovno sodelovanje njenih članov, temveč tudi za pristne kolegialne in prijateljske odnose med njimi, kažeta jubilentove značajne odlike. Prof. dr. Dušan Nečak praznuje svoj življenjski jubilej sredi novih raziskovalnih načrtov, dosedanje uspešno delo pa je porok, da jih bo tudi udeležil, kar mu - hkrati s čestitkami zanj - iskreno želimo.

Miroslav Stiplovšek

Stane Granda - šestdesetletnik

Letos slavi šestdesetletnico znanstveni svetnik in redni univerzitetni profesor dr. Stane Granda. Dobrih pet let je bil sodelavec Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, 35 let pa je naš delovni tovariš in prijatelj. Med zgodovinarji je splošno poznan in cenjen sogovornik, ki je dejaven na vseh področjih raziskovanja slovenske zgodovine.

Dr. Stane Granda se je rodil 8. aprila 1948 v Novem mestu, kjer je obiskoval osnovno šolo in gimnazijo. Po maturi leta 1967 se je vpisal na Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani, na kateri je leta 1973 diplomiral iz zgodovine in sociologije. Zgodovino je študiral zelo zavzeto in leta 1972 prejel Prešernovo nagrado za študente. Takoj po diplomi se je zaposlil na našem inštitutu, ki se je takrat imenoval Inštitut za zgodovino delavskega gibanja. Na njem je bil do konca leta 1978 zaposlen kot asistent za agrarno zgodovino. Leta 1978 je obranil magistrsko nalogo z naslovom Obremenitev slovenskega kmeta z davki 1850-1914. Na inštitutu je bil od leta 1974 do 1978 urednik naše revije Prisp evki za zgodovino delavskega gibanja.

Januarja 1979 je prešel na Zgodovinski inštitut Milka Kosa pri SAZU, na katerem je postal asistent za zgodovino Slovencev v 19. stoletju. Aprila 1984 je bil imenovan za v raziskovalnega sodelavca, julija 1984 je bil izvoljen za višjega raziskovalnega sodelavca, leta 1989 pa v raziskovalnega svetnika; ta naziv je imel do leta 1995. Medtem je 15. februarja 1995 doktoriral in bil nato izvoljen v znanstveni naziv; 30. junija 1995 je bil za pet let izvoljen v naziv višji znanstveni sodelavec, leta 2000 pa v naziv znanstveni svetnik s trajnim mandatom.

Na Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa je bil brez funkcije samo dve leti; že leta 1981 so ga imenovali za tajnika inštituta, leta 1983 pa za njegovega upravnika. Upravnik inštituta je bil pred tem akademik dr. Fran Zwitter. Leta 1981 so se akademijski inštituti združevali v novonastajajoči Znanstvenoraziskovalni center in Stane Granda je bil izbran za pomočnika vršilca dolžnosti direktorja ZRC SAZU v ustanavljanju. Ko je bil ZRC SAZU končno ustanovljen, je bil januarja 1984 izvoljen za pomočnika direktorja ZRC SAZU in to funkcijo je opravljal polne tri mandate.